

Tartu Ülikool
ühiskonnateaduste instituut

Lõputööde nõuded ja kaitsmise kord

Dokument sätestab ühiskonnateaduste instituudi lõputööde nõuded ja kaitsmise korra esimese ja teise õppeastme õppekavadel. Esimese õppeastme õppekavad: infokorraldus; ajakirjandus ja kommunikatsioon; infoühiskond ja sotsiaalne heaolu. Teise õppeastme õppekavad: ajakirjandus ja kommunikatsioon; ühiskonna ja infoprotsesside analüüs.

Kord lähtub Tartu Ülikooli õppekorralduseeskirjast (edaspidi ÕKE) ja sotsiaalteaduste valdkonna lõputööde nõuete ja kaitsmise korrast. Ühiskonnateaduste instituudi korras reguleerimata küsimustes lähtutakse ÕKE-st, valdkonna korrast ning muudest asjakohastest regulatsioonidest.

Lõputöö eesmärk on võimaldada üliõpilasel kinnistada ja demonstreerida õpingute jooksul omandatud ülekantavate pädevuste ja erialaste teadmiste, väärtuste ja kogemuste rakendamise oskust uurimisprobleemi iseseisval lahendamisel. Lõputöö maht on määratletud õppekavas.

Teema valik ja juhendamine

Lõputöö teema valib üliõpilane koostöös juhendaja ja/või programmijuhiga. Teema ja juhendaja leidmise läbirääkimised peab ning kokkulepped sõlmib üliõpilane iseseisvalt, küsides vajadusel nõu programmijuhilt või erialaõppejõududelt. Kui üliõpilane siiski ise teemat ei leia, nõustab teda programmijuht.

Lõputööd võib juhendada magistrikraadiga või sellega võrdsustatud haridustasemega õppejõud, ühiskonnateaduste instituudi doktorant või teadlane. Kui teema nõuab (kaas)juhendajat väljastpoolt ühiskonnateaduste instituuti, peab töö vastutav juhendaja olema siiski ühiskonnateaduste instituudi akadeemiline töötaja.

Lõputööde teemasid saab valida igal aastal ühiskonnateaduste instituudi veebilehel välja pakutud teemade hulgast, aga neid võib sõnastada ka koostöös mõne uurimisrühma või erialaõppejõuga. Lõputööde teemade korje toimub instituudis sügissemestri alguses. Potentsiaalne juhendaja võib konkreetsel juhul juhendamisest keelduda, kui tema arvestuslik juhendamiskoormus on täis või kui ta ei leia üliõpilase juhendamiseks sobivat koostöömudelit.

Juhendajaga peetud läbirääkimiste tulemusena koostab üliõpilane lõputöö kava, mille põhjal kinnitab instituudi juhataja lõputööde teemad ja juhendajad. Lõputöö kava peab olema nii põhjalik, et selle alusel on valminud töö puhul võimalik hinnata protsessi alguses seatud eesmärkide täitmist.

Lõputöö teema peab olema valitud ja juhendaja kinnitatud vähemalt kuus kuud enne töö kaitsmist, täpsed kuupäevad teatatakse iga õppeaasta alguses.

Ühiskonnateaduste instituudis rakendatakse nii individuaalset kui ka uurimisrühmades toimuvat juhendamisi. Viimase puhul toimuvad sarnastel teemadel kirjutavatele üliõpilastele ühised aruteluseminarid, millest võib osa võtta mitu juhendajat.

Juhendamisprotsess järgib sotsiaalteaduste valdkonnas kokku lepitud juhendamise head tava.

Rakenduskõrghariduse lõputöö ja bakalaureusetöö

Kõrghariduse esimese astme lõputöö eesmärk on tõendada üliõpilase võimet ja oskusi kasutada õppeaja jooksul omandatud teoreetilisi ja metodoloogilisi pädevusi iseseisvas erialast temaatikat lahkavas uurimistöös. Lõputöös ilmneb üliõpilase loovus, kriitilise mõtlemise võime ja väljendusoskus, samuti teadlikkus sotsiaalteadusliku analüüsi eetilistest aspektidest. Lõputöö võib olla teoreetilise, empiirilise või rakendusliku suunaga. Lõputöö ligikaudne maht on 25 – 50 lk.

- Teoreetilise bakalaureusetöö/lõputöö põhiline eesmärk on luua uus teadmine mingi olulise uurimisvaldkonna teoreetiliste aluste läbitöötamise ning uurimisprobleemi püstituse ja analüüsimise kaudu. Töö koosneb uurimisteema, uurimisprobleemi ja uurimiseesmärgi tutvustusest ning teoreetilistele allikatele tuginevast analüüsist.
- Empiirilise või rakendusliku suunaga bakalaureusetöö/lõputöö tugineb iseseisvale uurimusele ja/või empiirilise materjali (ehk esmaste andmete) kogumisele, kuid võib tugineda ka sekundaarandmetele. Vastavalt töö teemale, uurimisprobleemile ja -eesmärgile võib töö teoreetilise ja empiirilise osa vahekord varieeruda. Rakendusliku suunitlusega töö keskendub praktilisele probleemile ning põhirõhk on empiirilise uuringu põhjal tehtud rakenduslikel järeldustel ja soovitudel. Töö erinevad osad moodustavad ühtse terviku.

Töö koosneb järgmistest osadest:

- Uurimisteema ja -probleemi tutvustus, mis on koostatud kirjanduse põhjal ja sisaldab vajalikke teoreetilisi lähenemisi ning konteksti kirjeldust. Töö see osa lõpeb uurimisprobleemi sõnastamisega.
 - Kasutatud meetodika ülevaade ja põhjendus: mida/keda ja kuidas uuritakse; uurimuse kaasatud materjal/uurimuses osalejad (valim) ning andmekogumise käik, analüüsimeetodi(te) ja -protsessi kirjeldus. Uurimuse eetilised aspektid (sh võimalikud eetilised dilemmad) ja eneserefleksioon.
 - Uuringus leitud empiirilised tulemused ja järeldused, soovitud rakenduseks, uurimistöo piirangud ja ideed edasisteks uuringuteks.
 - Lisaks on tööl sissejuhatus ja kokkuvõte ning ingliskeelne kokkuvõte (1 – 1,5 lk) koos töö ingliskeelse pealkirjaga. Töö põhiosa lõpetavad kasutatud kirjanduse loetelu ning lisad (vajadusel).
- Rakendusliku töö erivariant on loovprojekt. Loovprojekti eesmärk on luua ajakirjandusliku, kommunikatsioonitöö, haridusliku suunaga rakenduslik sisu. Loovtöö vormis bakalaureusetöö koosneb loovprojekti ja saatetekstist (10 – 15 lk + lisad). Saatetekstis põhjendab üliõpilane nii teoreetilistest kui ka praktilistest teadmistest ja oskustest lähtuvalt teema teoreetilist tagamaad, projekti tehnilist ja sisulist teostust.

Saatetekst koosneb järgmistest osadest:

- Lühike, kuid sisuliselt ammendav ülevaade teoreetilisest kontekstist.
 - Projekti vajalikkuse põhjendus.
 - Projekti elluviimise ülevaade ja (tehniline) kirjeldus (sh realistlik eelarve).
 - Projekti elluviimise refleksiivne analüüs.
 - Võimalusel lisada projekti käigus loodud materjalid (nt ajakirjanduslikud tööd jne) või tuua nende kirjeldus ära töö lisas.
- Bakalaureusetöö erivariant on teadusartikkel, mis on avaldatud või esitatud avaldamiseks ETIS-e klassifikatsiooni kohaselt 1.1., 1.2. või 1.3. kategooria ajakirjas või 3.1. või 3.2. kategooria artiklilogumikus. Teadusartikkel kirjutatakse üldjuhul koostöös juhendajaga. Artiklipõhine bakalaureusetöö koosneb teadusartiklist ja saatetekstis. Saatetekstis mõtestab ja põhjendab üliõpilane uurimisprotsessi ning enda kui autori rolli teadusartikli valmimisel. Saateteksti pikkus on kuni 10 lk (+ lisad).

Õppekavadel, mille kohustuslik osa on seminaritöö kirjutamine, võib seminaritöö olla bakalaureusetöö kirjutamise aluseks ja moodustada sellest osa.

Magistritöö

Magistritöö eesmärk on rakendada sotsiaalteaduslikku lähenemist erialase probleemi uurimuslikuks ja uudseks lahendamiseks. Magistritöö tõendab üliõpilase teoreetilist ja analüütilist pädevust, samuti teadlikkust sotsiaalteaduslike uuringute eetilistest aspektidest. Magistritöö võib olla teoreetilise, empiirilise või rakendusliku suunaga. 15 EAP magistritöö põhiteksti pikkus on 50 – 70 lk.

- Teoreetilise magistritöö põhiline eesmärk on luua uus teadmine mingi olulise uurimisvaldkonna teoreetiliste aluste läbitöötamise ning uurimisprobleemi sõnastamise ja analüüsimine kaudu. Töö koosneb uurimisteema, -probleemi ja uurimiseesmärgi tutvustusest ja teoreetilistele allikatele tuginevast analüüsist.
- Empiirilise või rakendusliku suunaga magistritöö teoreetilise ning empiirilise analüüsi vahetõttu võib varieeruda vastavalt töö teemale ja eesmärgipüstitusele. Rakendusliku orientatsiooniga töö keskendub mingile praktilisele probleemile ning selle põhirõhk on empiirilise uuringu põhjal tehtud rakenduslikel järeldustel ja soovitustel.

Töö koosneb järgmistest osadest:

- Uurimisprobleemi tutvustus, mis on koostatud kirjanduse põhjal ja sisaldab endas vajalikke teoreetilisi lähenemisi ning konteksti kirjeldust. Töö see osa lõpeb uurimisprobleemi püstitusega.
- Ülevaade kasutatud metoodikast ning selle põhjendus: mida/keeda ja kuidas uuritakse; uurimuses osalejad (valim) või allikmaterjal ning andmekogumise käik, analüüsimeetodi ja -protsessi kirjeldus. Uurimuse eetilised aspektid ja eneserefleksioon.
- Uuringus leitud empiirilised tulemused ja järeldused ning rakendusettepanekud.
- Lisaks on töö ka sissejuhatus, kokkuvõtte ning ingliskeelne kokkuvõtte (1 – 1,5 lk) koos ingliskeelse pealkirjaga. Tööle lisatakse kasutatud kirjanduse loetelu ning vajadusel lisad.

- Rakendusliku töö erivariant on loovprojekt. Loovprojekti eesmärk on luua ajakirjandusliku, kommunikatsioonitöö, haridusliku suunaga rakenduslik sisu. Loovprojekti vormis magistritöö koosneb loovprojektist ja saatetekstist (20 – 25 lk + lisad). Saatetekstis põhjendab üliõpilane nii teoreetilistest kui praktilistest teadmistest ja oskustest lähtuvalt teema teoreetilist tagamaad, projekti tehnilist ja sisulist teostust.

Saatetekst koosneb järgmistest osadest:

- Lühike, kuid sisuliselt ammendav ülevaade teoreetilisest kontekstist.
 - Projekti vajalikkuse põhjendus.
 - Projekti elluviimise ülevaade ja (tehniline) kirjeldus (sh realistlik eelarve).
 - Projekti elluviimise refleksiivne analüüs.
 - Võimalusel lisada projekti käigus loodud materjalid (nt ajakirjanduslikud tööd jne) või tuua nende kirjeldus ära töö lisas.
- Magistritöö erivariandiks on teaduslik artikkel, mis on avaldatud või esitatud avaldamiseks ETISE klassifikatsiooni 1.1., 1.2. või 1.3. kategooria ajakirjas või eelretsenseeritud artiklikogumikus (3.1.). Teadusartikkel kirjutatakse üldjuhul koostöös juhendajaga ning on struktureeritud vastavalt publitseerimiseks kavandatud ajakirja nõuetele. Magistritöö koosneb teadusartiklist ning saatetekstist. Saatetekstis üliõpilane mõtestab ja põhjendab uurimisprotsessi ning enda rolli teaduspublikatsiooni valmimise protsessis, lahkab ja selgitab retsensentidelt saadud tagasisidet ning vastavalt sisse viidud täiendusi ja muudatusi. Saateteksti pikkus on 10 – 15 lk (+ lisad).

Lõputöö kaitsmine

Ühiskonnateaduste instituudis rakendatakse lõputööde puhul eelkaitsmise protseduuri. Eelkaitsmine toimub vastavalt õppekavale kaks nädalat kuni kuu aega enne töö kaitsmist. Programmijuhid ja õppekorraldusspetsialistid kooskõlastavad eelkaitsmise ja kaitsmise kuupäevad, mille kinnitab instituudi juhataja hiljemalt semestri alguses. Eelkaitsmiseks peab töö olema valmis (st kõik kohustuslikud osad peavad olema olemas), kuid üliõpilane saab teha töösse vastavalt komisjoni ja retsensendi soovitudele täiendusi ja parandusi. Juhendaja peab olema nõus töö eelkaitsmisele esitamisega. Tema osalemine eelkaitsmisel on soovitatav.

Instituudi juhataja kinnitab programmijuhil ettepanekul kaitsmiskomisjoni koosseisu ja esimehe. Kaitsmiskomisjon koosneb peamiselt erialaõppejõududest, kuid vajadusel kaasatakse ka vastava eriala praktikuid.

Lõputöö läbib kaheastmelise retsenseerimise. Konkreetse retsensendi määramise ettepaneku teeb juhendaja koostöös kaitsmiskomisjoni esimehega. Eelkaitsmiseks esitatakse esmane kirjalik retsensioon ja/või töösse tehtud märkused töö autorile ja juhendajale. Kaitsmiseks esitatakse lõplik kirjalik retsensioon hiljemalt üks tööpäev enne kaitsmist töö autorile, juhendajale ja õppekorraldusspetsialistile, kes edastab selle kaitsmiskomisjonile.

Kui eelkaitsmise käigus esitavad retsensent ja komisjoniliikmed töö parandamiseks või täiendamiseks sisuliselt vastandlikke soovitusi ja ettepanekuid, siis formuleerib eelkaitsmise komisjoni esimees peamised

ettepanekud, millest saab üliõpilane töö lõpuni viimisel lähtuda. Komisjon valib endi seast ühe liikme, kes ettepanekud protokollib ning üliõpilasele ja juhendajale edastab.

Üliõpilane esitab lõputöö komisjonile ja retsensendile elektroonselt (soovitavalt) kaks nädalat enne, kuid mitte hiljem kui nädal enne kaitsmist. Töö kaitsmisele lubamise otsustab juhendaja, saates hiljemalt töö esitamise tähtajale järgneval päeval õppekorraldusspetsialistile vastavasisulise e-kirja.

Kaitsmisprotseduur

Kaitsmisprotseduur hõlmab üliõpilase kokkuvõtlikku ettekannet oma tööst, retsensendi arvamust, üliõpilase arutelu retsensendiga, komisjoniliikmete küsimusi ja hinnanguid töö kohta, avaliku kaitsmise puhul ka kohalviibijate küsimusi ning üliõpilase lõppsõna. Juhendaja võib samuti esitada oma arvamuse.

Komisjon hindab kaitsmist tervikuna, võttes arvesse nii kirjalikku tööd kui ka suulist esinemist. Komisjon kasutab hindamisel põhimõtteid ja meetodeid, mis on üliõpilastele ainekavas avalikustatud, läbipaistvad ja arusaadavad. Hinded teeb kaitsmiskomisjoni esimees individuaalselt teatavaks vahetult pärast kaitsmisprotokolli vormistamist, kuid mitte hiljem kui ühe tööpäeva jooksul pärast kaitsmist.

Kaitsmiskomisjoni otsust on võimalik vaidlustada ÕKE p-s 158 ette nähtud korras.

Kaitsmisel negatiivse tulemuse saanud töö võib läbida ühe korduskaitsmise. Lõputöö korduskaitsmisele lubamise eel esitab üliõpilane olemasoleva töö täiendatud kujul või koostab töö uuel teemal sõltuvalt probleemidest, mis esialgse töö kaitsmisel tõstusid. Sama lõputöö korduskaitsmise õigust ei ole juhul, kui lõputöö on saanud negatiivse hinde akadeemilise petturluse tõttu. Lõputöö korduskaitsmine toimub kaitsmise semestrile järgneva kahe semestri jooksul instituudi juhtaja korraldusega kinnitatud kuupäeval.

Töö avalikustamine

Töö avalikustatakse elektrooniliselt PDF-failina dSpace'is. Failile rakenduvad nõuded on kirjeldatud tööde elektroonilise esitamise keskkonnas. Tööle tuleb lisada lihtlitsents.

Avalikustatud töö puhul on üliõpilase kohustus tagada, et andmed on kogutud korrektselt ja head uurimistava arvesse võttes. Uuritavatele (kui neid töös esineb) on selgitatud töö iseloomu ja selle avalikustamisega kaasneva võivaid tagajärgi.